

LBRIS

We know
books

Gustave Thibon

Setea de absolut

Convorbiri cu Christian Chabanis

Ediția a II-a

Traducere din limba franceză și prefață de
Aurelian Crăiuțu

Spandugino

Cuprins

Gustave Thibon: un pelerin al absolutului	
<i>Prefață</i> de Aurelian Crăiutu.....	7
În loc de cuvânt-înainte.....	23
<i>Partea întâi</i> . De la divin la politic.....	25
<i>Partea a doua</i> . De la scriitură la moarte.....	103

Un ultim cuvânt. În această carte, este vorba neîntrerupt despre credință. Iar noi o publicăm sub semnul unui act nou de credință, care constă în a acorda credit inteligenței și sufletului cititorului pentru a umple lacunele și a prelungi contururile abia schițate aici. În sfârșit, pentru a ghici, dincolo de imperfecțiunea limbajului, acele realități primare și ultime pe care am vrut să le mărturisim și pe care niciun cuvânt omenesc nu le poate exprima.

Gustave Thibon

Partea întâi
De la divin la politic

Setea de absolut

— Domnule Thibon, cred că, pentru a înțelege mărturia dumneavoastră așa cum s-a afirmat ea timp de – în curând – patruzeci de ani¹ și pentru a risipi, poate, câteva neînțelegeri care o înconjoară, trebuie să pornim din centru pentru a lumina mai apoi marginile gândirii dumneavoastră, ca de exemplu problemele politice și sociale. Spuneți undeva că numai „infinitul dă cheia măsurii”. Ce este acest infinit sau acest absolut, sau acest element esențial care, așa cum afirmați în altă parte și pe același ton, e mai viu în interiorul dumneavoastră decât dumneavoastră înșivă?

— Mai viu în interiorul meu decât mine însumi: asta e mai mult decât evident. Aș spune chiar că e atât de viu în mine, încât adesea, în fața acestui absolut, aproape

¹ Convorbirile cu Gustave Thibon au fost inițial transmise pe Canalul 1 al Televiziunii Franceze, în februarie-martie 1974 (n. tr.).

că mi-e rușine de a fi eu însumi și de a nu fi decât eu însumi. Atunci când am întrevăzut câteva adevăruri esențiale este dureros să simțim că, în măsura în care vrem să le comunicăm oamenilor, ele capătă limitele noastre, impuritățile noastre, degradându-se în funcție de acest aliaj. Dacă-mi este permis să vă reamintesc o întâmplare, îl voi evoca pe acel tânăr care m-a abordat la sfârșitul unei conferințe, m-a prins de reverul hainei și m-a întrebat cu îndrăzneala caracteristică acestei vârste: „Domnule, tot ce ne-ați spus e foarte frumos, dar în ce măsură trăiți cu adevărat toate aceste lucruri?”. La care i-am răspuns: „Nu vă faceți nicio iluzie, într-o mică măsură, dar suficient pentru a nu fi mândru de tot restul”. Aș vrea, mai exact, ca această mărturie să nu se degradeze prin intermediul meu.

Este sigur faptul că problema lui Dumnezeu se află nu numai în centrul gândirii mele, ci și al sufletului meu.

Mă grăbesc să vă spun însă că, în ceea ce privește experiența divinului, nu sunt deloc înclinat către confidențe, și aceasta cu atât mai puțin cu cât în acest domeniu confidențele nu înseamnă nimic, deoarece ele țin de ceea ce nu poate fi revelat. Dar, așa nedemn cum sunt, ceea ce nu poate fi pus la îndoială este că mi s-a întâmplat să am această experiență, adică să fi fost luminat de o revelație care – sunt sigur de asta – nu venea din mine

însumi, căci fusesem invadat de o chemare, de o puritate, de o plenitudine care depășeau cu mult ceea ce puteam gândi, concepe și simți. Aceste stări sufletești care durează foarte puțin, dar care te marchează pentru tot restul vieții, nu pot fi supuse niciunei judecăți. Cred că sensul vieții constă în a rămâne fidel acestei lumini întrevăzute într-un mod atât de efemer, dar care reprezintă o vizită a Eternului în timp.

Setea de esențial, setea de absolut care caracterizează demersul gândirii mele – și nu numai demersul gândirii mele, ci și al sufletului meu în ceea ce are el mai profund – este nevoia de un bine absolut și necondiționat, care să nu fie măsurat de timp, de spațiu și de vicisitudinile acestei vieți.

— Ați fost dintotdeauna preocupat de această problemă sau a intrat ea într-un moment anume în viața dumneavoastră? Ați fost dintotdeauna torturat într-un anumit fel – pentru a relua termenul unui alt scriitor – de problema lui Dumnezeu, torturat de Dumnezeu însuși, pentru că Dumnezeu depășește cu mult toate întrebările ce se pot pune despre El?

— Torturat? Nu cred. Problema aceasta mi s-a pus într-o anumită perioadă a vieții mele. În copilărie, am avut acele stări de extaz pe care le pot trăi, de exemplu, cei ce se împărtășesc pentru prima oară. În această privință,

nu pot emite nicio judecată: poate că ele au reprezentat experiența cea mai bună pe care am avut-o. Dar, oricât de frumoasă va fi fost ea, nu mi-a lăsat amintiri foarte exacte.

Am fost un copil credincios, apoi am încetat brusc orice practică religioasă și m-am ocupat destul de puțin de lucrurile divine. Pentru a mă lega din nou de lumea spirituală, nu-mi mai rămăsese decât firul conducător al poeziei.

Firul conducător al poeziei

— Acest gust pentru poezie îl am de la tatăl meu, el însuși poet, care m-a făcut să trăiesc întotdeauna într-o atmosferă de lirism. Și cred că am intrat în comuniune cu divinul tocmai prin intermediul poeziei, încă din prima parte a tinereții mele. Pentru mine, poezia este esențială: nu pot petrece o singură zi fără a recita versuri în interiorul meu. Iar în această privință, nu cred că am prea multe preferințe: toți marii poeți îmi sunt dragi. Mă simt foarte ospitalier.

— Tatăl dumneavoastră scria?

— A scris câteva versuri care nu au, poate, o valoare deosebită, dar dintre care îmi amintesc câteva cu multă

emoție. Pentru că era în fond un om foarte modest, nu se gândea deloc la un destin literar și n-a publicat niciodată nimic. Dar ceea ce e mai important e faptul că avea simțul frumosului în toate formele sale. În rest, atâtea lucruri mărețe au fost deja spuse, încât parcă ți-e rușine să mai adaugi ceva. Complimentul care m-a frapat cel mai tare în decursul vieții mele mi-a fost făcut de un admirator căruiua îi spusese că nu sunt deloc genial. Acesta nu m-a contrazis, dar, referindu-se la maniera mea de a admira și de a comenta marile opere, mi-a spus: „Poate că nu sunteți genial, dar aveți în schimb geniul geniului”. Într-adevăr, cred că am organul care receptează tot ceea ce e frumos și am început, prin urmare, cu poezia...

— Cu poezia poezilor și cu poezia care vă înconjoară. Atunci când vorbiți despre poezie, nu vă referiți doar la poezia scrisă, ci și la cea vie. Prin figura tatălui dumneavoastră, pe care am avut bucuria să-l cunosc, evocați cu siguranță și acest al doilea tip de poezie, căci el nu era de meserie poet. Era, totuși, un om al pământului în aceeași măsură, ba chiar, poate, într-o mai mare măsură decât era poet.

— Tot de la el am primit odată cu acest gust pentru poezie și gustul pentru natură, pentru frumusețea peisajelor, pentru frumusețea plantelor și a animalelor; în sfârșit, am primit gustul pentru tot ceea ce însemna

frumusețe în ochii lui. Încă din copilărie am fost uluit peste măsură de frumusețea peisajelor, o frumusețe atât de mare, încât te simți cu totul incapabil s-o cuprinzi și s-o exprimi în cuvinte.

— Și totuși, nu aceasta este ceea ce ați numi astăzi absolut. Centrul gândirii dumneavoastră poartă un nume mult mai precis și, dacă ați ajuns la acest nume, acest lucru s-a întâmplat printr-un demers ce a avut loc într-un moment anume al vieții dumneavoastră, nu?

— Un demers care e mai curând un consimțământ. Am trecut de la cultul frumosului, dacă se poate spune așa, la cultul divinului, pentru că frumusețea din această lume, frumusețea poeziei și a naturii sunt frumuseți care ne revelează transcendența nepieritoare, însă ele sunt pieritoare prin natura lor, așa cum putem vedea foarte limpede. Prin urmare, m-am întors către acest bine etern și pur pe care toți oamenii îl caută în mod obscur și pe care, în lipsa unui cuvânt mai potrivit, îl voi numi Dumnezeu.

Experiența divinului

— Puteți vorbi atunci despre o experiență, despre o întâlnire cu Dumnezeu? Poate că e puțin nepotrivit să

te exprimi în felul în care o fac eu acum, dar, pentru ca această nevoie și acest sentiment să fi luat forma religioasă exactă pe care o au ele în opera dumneavoastră, trebuie să fi existat totuși odată o întâlnire, ceva special, nu?

— În această privință, acțiunea se înrudește în mod straniu cu consimțământul. Am consimțit. Ceva s-a deschis în mine. Este extrem de neplăcut să vorbești despre tine și, în plus, vă reamintesc faptul că nu am niciun fel de înclinație pentru autobiografie...

— Nu e vorba despre asta. Însă, prin intermediul a ceea ce ați trăit, dumneavoastră vorbiți despre acest adevăr „mai viu decât dumneavoastră înșivă”. Or, este cert faptul că acesta e adevărul pe care-l caută astăzi, ca întotdeauna de altfel, atâtea ființe ce și-au pierdut centrul. Prin intermediul unei mărturii care transcende cu mult ființa dumneavoastră, e posibil să transpară ceva din această întâlnire, din această revelație. În sensul acesta pun eu întrebări care pot fi uneori personale.

— Problema personală este foarte simplă. Am fost asemenea tuturor copiilor de țărani, nu am făcut prea multă școală, doar până la vârsta de 13 ani. După care, cu excepția acelei raze de poezie despre care am vorbit, am ajutat la lucrul câmpului, am trăit ca toți copiii de vârsta mea, dominat de mii și mii de lucruri frivole, până în ziua în care, datorită nu știu cărei chemări neobișnuite,

am vrut să știu, am fost cuprins de o febră a cunoașterii lipsită de orice finalitate. Am vrut să știu pentru a ști. Eram încă la vârsta la care poți obține diplome, la care îți poți orienta cunoașterea către o carieră anume. Nimic din toate acestea însă, în cazul meu: am vrut să cunosc pentru a cunoaște. Am acumulat deci la întâmplare un mare număr de cunoștințe și, prin intermediul acestei sete de cunoaștere, mi s-a revelat divinul.

— Ați purces singur în cunoașterea filosofilor? Ați descoperit singur cărțile despre care vorbiți sau cineva v-a ajutat, v-a îndrumat?

— Nu, nu m-a îndrumat nimeni, pentru simplul motiv că tatăl meu, care era foarte cunoscător în ale poeziei și științelor naturii (geologie, botanică etc.), nu era deloc filosof. Am început singur să-i citesc pe filosofi. Din fericire, un prieten avea o bibliotecă cu sute de cărți de filosofie și m-am apucat să le citesc... În felul acesta am învățat o mulțime de lucruri. Însă, după ce mi-am potolit această sete de cunoaștere, am fost invadat de marile întrebări metafizice: are lumea vreun sens? Care este scopul vieții? Ce este omul? Ce se află dincolo de moarte? Și, mai presus de toate: există oare în universul invizibil o Gândire care să răspundă gândirii mele, o Dragoste care să răspundă dragostei mele? Pe scurt, întrebările esențiale.

— V-ați pus problema lui Dumnezeu. Dar, pentru că sunteți catolic și Dumnezeul căruia vă rugați poartă un nume, ați trecut apoi de la această întrebare la problema lui Dumnezeu ca Persoană. Desigur, nu știm nimic despre El: taina Sa e de nepătruns după, ca și înainte de Revelație. Cum a avut loc în cazul dumneavoastră această trecere de la Dumnezeul filosofilor la Dumnezeul Evangheliei?

— Există cu certitudine anumite canale obscure prin care divinul pătrunde în suflet și de care nu suntem deloc conștienți. Mi-e foarte greu să vă spun ceva clar. În anumite momente însă, pe căi pe care nu le pot explica în niciun fel, setea de cunoaștere din mine a dat naștere nevoii de a mă ruga. Așadar, m-am rugat și cred că am primit un răspuns. E foarte simplu.

— Despre ce fel de rugăciune vorbiți?

— Rugăciunea îmi pare a fi mișcarea naturală a sufletului către Dumnezeu. Ea nu constă în a cere ceva anume lui Dumnezeu, ci pe El însuși. A-I cere lucruri exterioare reprezintă o formă foarte joasă de rugăciune. De altfel, Dumnezeu nu e dator să ni le dea, iar dacă ni le-ar da tot timpul, ar fi foarte regretabil, căci atunci ne-ar priva de singurul bun adevărat: prezența Sa interioară.

— Cu alte cuvinte, El însuși!

— Exact! Am repetat adesea acest lucru. Problema se pune în termenii următori: lucrul cel mai prețios pe

care Dumnezeu ni-l poate oferi este El însuși, dragostea Sa. Atât timp cât suntem în această lume, prezența divină rămâne încetoșată și fugară. Dumnezeu nu poate fi găsit pe deplin decât prin intermediul morții.

— Experiența pe care ați trăit-o nu v-a condus la ceea ce s-ar putea numi mai exact o conversiune, ci v-a ajutat pur și simplu să recunoașteți ceea ce era mai profund în dumneavoastră. Sunteți însă catolic, deci recunoașteți un anume set de dogme și se pare că această nevoie de infinit a acceptat în cazul dumneavoastră ceea ce unora le apare astăzi a fi opus infinitului. Uneori pare că bisericile, dogmele sunt mai curând obstacole decât căi. Cu toate acestea, în cazul dumneavoastră există o coincidență tocmai între dogmă – dogma catolică – și această nevoie de infinit care v-a vizitat cu mult timp înaintea întâlnirii decisive, pe care ați avut-o ulterior.

— Prietena mea, Marie Noël, spunea că – și revenim la întrebarea dumneavoastră – credința ne propune un Dumnezeu infinit, iar religia un Dumnezeu definit. Ceea ce pare a fi, desigur, o antinomie. Ei bine, dacă am ajuns la credința în Dumnezeu, acest lucru s-a datorat intuiției că, dintre cele trei realități care conduc viața omului, dintre cele trei realități transcendente ale lui Platon – Adevărul, Frumosul și Binele – numai două se manifestă în natură: Adevărul și Frumosul. Adevărul:

lumea materială corespunde inteligenței umane; dovadă sunt progresele științei. Nu am fi mers pe Lună dacă n-ar fi existat o afinitate între spiritul omului și mecanismele lumii.

Frumosul: setea de frumusețe pe care de asemenea o avem în noi este satisfăcută în mare parte de spectacolul frumuseților naturale. Vorbeam adineauri despre splendoarea naturii. În ceea ce privește setea de bine, setea de dragoste, nu există nimic în natură care să corespundă acestora. În interviul pe care vi l-a acordat, Jean Rostand vă spunea că lumea îi pare a fi într-adevăr construită de o inteligență, dar că nu există în ea nici cea mai mică urmă de bunătate. Ei bine, toți avem în mod esențial nevoie tocmai de această bunătate, de această dragoste.

Această dragoste o numim Dumnezeu. Însă trebuie să recunoaștem faptul că, dintre numeroasele religii care se oferă omenirii, numai creștinismul ne învață că Dumnezeu este dragoste. Or, în natură noi nu găsim nicio urmă din această dragoste. Când lumea vorbește despre bunătatea naturii, aceasta pare o glumă. Natura este bună în anumite momente și crudă în altele. Să spunem că ea nu este nici bună, nici rea, ci indiferentă. E foarte frumos să afirmi, ca Racine, că „Dumnezeu hrănește puii păsărilor”, dar când vine iarna Dumnezeu nu se mai îngrijește de puii care mor cu miile. Atunci, să nu mai facem glume